

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum habitus distinguantur secundum sua obiecta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

6.49 art.4.
tuum uero nō est ne-
cessario generica, sed
specifica: ex hoc enim
patet, quo d' multipli-
catus habitibus, non
oportet multiplicare
potentias, sicut nec
multiplicari species
generica. Quia autē
sit illa difficultas generi-
ca constitutiva, ut
sitatem potentiarum,
& que non diff. utere
alium negoni est,
& erit quartus spe-
cialis.

D. 205.

q. 57. art 2. q.
51. art. 1.Text. 16. &
33. tom. 3.Cap. 1. post
mcd. tom. 5.

D. 1156.

D. 50.

supradictum est, * habitus sunt di-
spositiones quædam, alieuius in
potentia existentes ad aliquid si-
ue ad naturam, siue ad opera-
tionem vel finem nature. Et de illis
quidem habitibus, qui sunt dispo-
sitiones ad naturam, manifestum
est quod possunt plures esse in uno
subiecto, eo quod unius subiecti
possunt diuersimode partes acci-
pi, secundum quarū dispositionē
habitus dicuntur, sicut si accipiā
tur humani corporis pars humores,
prout disponuntur secun-
dum naturam humanam, est habi-
tus vel dispositio sanitatis. Si uero accipiantur partes
similes, ut deriu& ossa, & carnes, carum dispositio
in ordine ad naturam, est fortitudo, aut macies. Si uero
accipiat membrana, ut manus, & pes, & huiusmo-
di, earum dispositio naturae conueniens, est palechri-
tudo, & sic sunt d' plures habitus, vel dispositioes in
codem. Si uero loquamur de habitibus, qui sunt dis-
positiones ad opera, qui proprie pertinent ad poten-
tias, sic etiam contingit unius potentiae esse habitus
plures: cuius ratio est, quia subiectum habitus est po-
tentia passiva, ut supra dictum est. * Potentia n. acti-
ua tantum non est alius habitus subiectum, ut ex
supradictis patet. * Potentia autem passiva compara-
tur ad actum determinatum unius speciei, sicut ma-
teria ad formam, eo quod sicut materia determina-
natur ad unam formam per unum agens, ita etiam
potentia passiva a ratione unius obiecti actum deter-
minatur ad unum actum. In sp̄m. uñ sicut plura obie-
cti possunt mouere unam potentiam passivam, ita
una potentia passiva potest esse subiectum diuersorum
actuum vel perfectionum. In sp̄m. Habitus autem
sunt quedā qualitates, aut formæ inherētes potentiæ,
qđ inclinat potentia ad determinationem actus in sp̄m.
speciem, uñ ad unā potentiam possunt plures habi-
tus pertinere, sicut & plures actus specie differentes.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod sicut in reb⁹
naturalibus diuersitas specierum est scđm formam;
diuersitas autē generum est secundum materiam, ut
dī in 5. Meta. * Ea n. sunt diuersa genere, quorum est
materia diuersa: ita etiam diuersitas obiectorum se-
condum genus, facit distinctionem potentiarū. Vñ
Philos. dicit in 6. Eth. † qđ ad ea quæ sunt generē alte-
ra, sunt etiam animæ particulae. Diuersitas uero
obiectorum secundum speciem, facit diuersitatem
actuum secundum speciem, & per consequens habi-
tum. Quæcumq; autem sunt diuersa genere, sunt ēt
sp̄m diuersa, sed nō convertitur: & ideo diuersarū po-
tentiarū sunt diuersi actus specie, & diuersi habi-
tus: non autem oportet quod diuersi habitus sint di-
uersarū potentiarū, sed possunt esse plures uni⁹:
& sicut sunt genera generum, & species specierum, K
ita etiam contingit esse diuersas species habituum, &
potentiarum.

A D S E C U N D U M dicendum, qđ potentia eti⁹ sit
qdē simplex secundum essentia, est tamen multiplex
uirtute, secundum quod ad multos actus sp̄m differē-
tes se extendit: & ideo nihil prohibet in una potentia
esse multos habitus specie differentes.

A D T E R T I U M dicendum, qđ corpus formatur p̄ figu-
ram sicut per propriam terminationem. habitus autē
nō est terminatio potentiae, sed est dispo ad actum,
sicut ad ultimum terminū: & ideo non possent esse
uni⁹ potentiae simul plures acti⁹, nisi forte in qđ
vnu⁹ comprehenditur sub alio: sicut nec uni⁹ cor-

poris plures figuræ, nisi secundū
quod una est in alia, sicut trigonū
in tetragono. Nō n. potest intellegi,
simil multa acti⁹ intelligere, pō
tamen simil habitu multa scire.

id est bōp. in ibi. V. in ibi. 2.
ARTICULYS III.

Vtrum habitus distinguantur secun-
dum obiecta.

A D S E C U N D U M sic procedit.
Vñ qđ habitus non distinguuntur
in obiecta. Contraria sunt
specie differentia, sed idem habi-
tus scientia est contrariorum, si
cuit medicinali & ægri, non er-
go secundum obiecta specie dif-
frentia habitus distinguuntur.

¶ 2 Præt. Diuersæ scientie sunt di-
uersi habitus, sed idem scibile per
tinet ad diuersas scientias. sicut ter-
ram esse rotundam, demonstrat
naturalis & astrologus, ut dicitur
in 2. Phys. * ergo habitus non dis-
tinguuntur secundum obiecta.

¶ 3 Præt. Eiusdem actus est idem
obiectum, sed idem actus potest
H pertinere ad diuersos habitus vir-
tutum, si ad diuersos fines refera-
tur. sicut dare pecuniam alicui, si
sit propter Deum, pertinet ad chari-
tatem: si uero sit sp̄m debiti sol-
lendum, pertinet ad iustitiam. ergo ēt
idē obiectū potest ad diuersos habi-
tus pertinere. nō ergo ēt diuersitas
habitū emodiuerterat obiectorū.

S E D C O N T R A . Actus differunt
specie secundum diuersitatē obie-
ctorum, ut supra dictum est. * sed
habitus sunt dispositiones qđam
ad actus. ergo ēt habitus distin-
guuntur secundū diuersa obiecta.

R E S P O N S . dicendū, qđ habitus
& est forma quadam, & est habi-
tus. Potest ergo distinctio habi-
tuum in speciem attendi aut se-
cundum communē modū, quo
formē specie distinguuntur, aut in
proprium modū distinctiōis habi-
tum. Distinguuntur siquidem
formē adiunxit secundū diuersa
principia acti⁹, eo qđ omne agēs
facit simile in speciem, habitus
autē importat ordinē ad aliquid;
omnia autē, quæ dicitur in ordi-
nen ad aliqd, distinguuntur se-
cundum distinctionem eoru, ad
quę dicuntur. Est autē habitus dis-
pō quædam ad duo ordinata,
. ad naturam, & operationē cōse-
quentem naturam. Sic igr̄ secūdū
tria habitus sp̄m distinguuntur.
Vno qđem modo, secūdū prin-
cipia acti⁹ talium dispōnum;
aliò uero modo, secundum natu-
ram: tertio uero modo, secūdū
obiecta sp̄m differentia, ut per se
quæntia explicabitur.

Super quā s. quinq; 5
ēt me quartaria
ium secundum.

I Narticulo secundo
dubium occurrit
ex Scoto in prima qđ
fitione prologi primi
tententiarum, uerba
huius articuli inde-
cente, peruerbe expo-
sa netio a fe, uel
ab altero. Accepum
eit enim hac litera,
quod ubi est idem
scibile, puta, quod
terra est rotunda per
philosophiam natu-
ralem & astrologiam, da-
quod ibi non finitum
scientia habitus, sed
faut distincte forme,
qua non distinguuntur
per obiecta, sed
per principia acti⁹.
In corpore name
dicitur, quod habi-
tus inquantum for-
ma, distinguuntur
per obiecta: & in re
sponsione ad secun-
dum dicunt, quod
media sunt principia
acti⁹. Conta
hanc tententia ar-
guit dupliciter, pri-
mo, quia impossibil-
le est aliqua indi-
stincta esse secun-
dum inferiorū præ-
dictū, & distincta secun-
dum superiorū: for-
ma autem est super-
ius ad habitum,
ut pater. Secundo,
quia hoc supponit,
obiecta distinguere
habitū in alio
genere causa, quam
effectus, quod fal-
sum est, si aliquo
modo cantat di-
stinctionem habi-
tuum.

Ad hāc dicitur,
quod falsa est in pri-
mis interpretatione litera-
re. neque enim
hoc somnauit diuis
Thomas, sed inten-
dit, quod quia habi-
tus & forma & habi-
tus sunt, utraque for-
tiri possunt distincti-
ua, feliciter propria
formarum, & propria
habitum, & non quod cum di-
stinctione illarum
sunt indistinctio ho-
rum. unde in propo-
sito utraq; distinctio
concurrenti acti⁹
uorum & obiectori
formalium. Terrā
esse rotundam, & effi-
ciā obiectū forma
le, & p alii mediū
scitum est, respectu
astrologie & philo-
sophie naturalis, ut
pater: nec opus est af-
ferendo unum, affir-
re semper aliud, unde

de pater respōsio ad primum. Ad secundum uero dī, quod obiectum nō obiectum non dicit causam effectū & pro pere non prohibeatur quin distingueatur quāis effectū & reuera potest distinguere non solum effectū, sed formā literā extrinseca tamē & finaliter habitus sunt de actibus, ut alias dictum est. Ide enim est iudicium.

AD II. dicendum, q̄ terram cē rotundam per aliud medium demonstrat naturalis, & per aliud astrologus. Astrologus n. hoc demonstrat per media mathematica, sicut per figurā eclipsis, uel per aliud hmoi. natura lis uero hoc demonstrat per medium naturale, sicut p̄ motū grauium ad mediū, uel p̄ aliud hmoi. To ta autem virtus demonstrationis, quaē est syllogism⁹ faciens scire, ut dī in i. Post * dependet ex medio: & ideo diuersa media sunt, sicut diuersa principia actua, secundum quāe habitus scientiarū diuersificantur.

AD TERTIVM dicendum, q̄ sicut Philos. dicit 2. Phys. * & in 7. Ethic. ita se habet finis in operabilibus, sicut principium in demonstratiuis. & ideo diuersitas finium diuersificat virtutes, sicut & diuersitas actiūorum principiorū. sunt etiam ipsi fines obiecta actuum interiorum: qui maxime pertinent ad virtutes, ut ex supradictis patet. *

ARTICVLVS III.

Vtrum habitus distinguuntur secundum bonum, & malum.

AD TERTIVM sic proceditur. A Videtur, q̄ habitus non distinguuntur fīm bonum & malū. Bonū. n. & malum sunt cōtraria; sed idem habitus est contrariorū, ut supra habitus est. Ergo habitus non distinguuntur fīm bonū & malum.

¶ 2 Præt. Bonum conuertitur cū ente, & sic cum sit cōmune omnibus, non pōt sumi ut dīa aliquius speciei, ut patet p̄ Philosophū in 4. Top. * Similiter etiam malū in 4. Top. * Similiter etiam malū

cum sit priuatio, & non ens, non pōt esse aliquius entis differentia. nō ergo fīm bonum & malum possunt habitus speciei distinguiri.

¶ 3 Præt. Circa idem obiectū contingit esse diuersos habitus malos, sicut circa concupiscentias intemperiantiam & insensibilitatem: & similiter etiam plures habitus bonos. Sicut virtutem humānā, & virtutē heroī cum siue diuinam, ut patet p̄ Philo. in 7. Eth. * nō ergo distinguuntur habitus secundum bonū, & malū.

SED CONTRA est, quod habitus bonus cōtrariatur habitui malo, sicut virtus uirtutis, sed cōtraria sunt diuersa secundum speciem. ergo habitus differunt specie secundum differentiam boni & mali.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * Habitū specie distinguuntur non solum secundum obiecta, & principia actua, sed et in ordine ad naturam. quod quidem contingit duplīciter. Vno modo secundum conuenientiam ad naturam, uel etiam secundum disconuenientiam ab ipsa; & hoc modo di-

stinguuntur specie habitus bonus & malus. nā habl̄t bonus dicitur, qui disponit ad actum conuenientem naturae agentis; habitus autem malus dicitur, q̄ disponit ad actum conuenientem naturae. sicut act⁹ uirtutum naturae humanae conueniunt, eo quod sūt secundum rōnem: actus uero uitiorum cum sint cōtra rōnem, a natura humana discordant. & sic manifestum est, quod secundum differentiam boni & mali, habitus specie distinguuntur. Alio mō secundum naturā habitus distinguuntur ex eo, quod habitus un⁹ disponit ad actum conuenientem naturae inferiori, alius autem habitus disponit ad actum conuenientem naturae superiori. & sic uirtus humana, quā disponit ad actum conuenientem naturae humanae, distinguuntur a diuina uirtute, uel heroicā, quā disponit ad actum conuenientem cuidam superiori naturae.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod contrariorū potest ē unus habitus secundum qđ contraria conueniunt in una rōne: nunquam tamen contingit, q̄ habitus contrarii sint unius specie. Contrarietas n. habitum est secundum cōtrarias rōnes, & ita secundū bonum & malum habitus distinguuntur, s. inquantum unus habitus est bonus & alius malus, non autē ex hoc quod unus est boni, & alius est mali.

AD SECUNDVM Dicendum, quod bonum d. com mune omni enti non est differentia constitutiva speciei alicuius habitus, sed quoddam bonum determinatum, quod est secundum conuenientiam ad determinatam naturam scilicet humānam: similiter etiam malum quod est differentia constitutiva habitus, non est priuatio pura, sed est aliquid determinatum repugnans determinatē naturā.

AD TERTIVM Dicendum, quod plures habitus boni circa idem specie distinguuntur secundum cōuenientiam ad diuersas naturas, ut dictum est. * plures uero habitus mali distinguuntur circa idem agē dum secundum diuersas repugnantias ad id, quod est secundum naturam, sicut uni uirtuti contrariantur diuersa uirtus circa eandem materiam.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum unus habitus ex multis habitus constituatur.

AD QUARTVM sic proceditur. A Videtur quod unus habitus ex pluribus habitibus constituitur. Illud enim, cuius generatio non simul perficitur, sed successiū, ut detur constitutio ex pluribus partibus: sed generatio habitus non est simul, sed successiū ex pluribus actibus, ut supra habitus est. * ergo unus habitus constituitur ex pluribus habitibus.

¶ 2 Præt. Ex partibus constituitur totum: sed uni habitui assignantur multa partes, sicut Tulli * ponit multas partes fortitudinis, & temeritatis, & aliarū uirtutū. ergo unus habitus constituitur ex pluribus habitibus.

¶ 3 Præt. De una sola cōclusione potest scientia haberī actū & habitū, sed multe conclusiones pertinet ad unam sciētiā totam, sicut ad geometriā, uel arithmeticā. ergo unus habitus cōstituit ex multis.

SED CONTRA. Habitus cum sit

Prima Secunda S. Thomæ.

D. 970.

In cor. arti.

Super questionis

quinquagesimae quar

ta Articulū quar

sum.

I N articulo quarto dubium primō occurrit ex Scoto in prologo primi sententiarū, in allegatione primi suō effectū habitus, ubi conatur solvere hāc rationē, tacitā hic in litera. Quod sicut potentia una ad multa se extendit propter unitatem obiectū, ita habitus: inquit enim Scotus, quod proportiones obiectū ad potentiam, & obiectū ad habitū, sunt diuersa, nā illa est actiū ad passiuū: ita est causa ad effectū: modo ita est, quod in quodcumque passiuū potest aliquid agēs, potest onane euādem rationis agens.

Prima igitur extrema proportionis actiū ad passiuū, O 4 sunt

Sup. q. 5. 3. ar.

ti. 2. ad. 1.

Li. 2. de inue

tione in fol.

4. ante finē

lib.